HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בשבת עוד חילוק אחר דגבי דמאי קתני ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו פי' מדה אחת שאני עתיד להפריש למחר יהא מעשר ושאר מעשר דהיינו ע' יהא סמוך לו אותה מדה שעשיתי תחילה מעשר יהא תרומת מעשר על הע' ומפרש למחר אותה מדה של תרומת מעשר ושותה הכל ואפילו אותם התשעה שהן מעשר למען דאמר מעשר ראשון מותר לזרים ולרבי מאיר דאמר אסור לזרים אם הוא לוי שותהו אבל בודאי לא שהרי אינו יכול להפרישם אותה מדה בשבת ובלא הפרשה אינו יכול לשתות אותם התשעה

ומיחל. מעשר שני על המעות דמה שיש בידו לתקן יתקן ושותה מן התערובת וכשיהיו לו כלים יפרישם התרומה ומעשר דסמכינן אבריה ולומר זה היה התרומה והוא שתה חולין: ליתן המעשר ללוי לקיים מצות נתינה עוד יש חילוק דגבי דמאי קתני מעשר שני בלפונו או בדרומו וגבי כותים וגבי מאיר לכשיבקע

עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר רבי

כדקתני אי אתה מודה שמא יבקע הגוד ונמצא שותה טבלים למפרע ואם כן אם היה שותה התרומה ומעשר כל כמה הלא הופרש הוה ליה כבקיעת הגוד אי נמי בודאי טבל הוא זקוק

מעשר שני ואין קובע להם מקום והיינו טעמא דקביעת מקום הוי כמו הפרשה ובנין השמשות איירי כדקתני בתוספתא (דדמאי פ"מ) [ו] וקדש עליו היום ובספק חשיכה מעשרין את הדמאי לא את הודאי ומהאי טעמא נמי לא קתני גבי כותים כדקתני התם ומחולל על המעות אלא ומיחל ושותה מיד פי' מתחיל או כמו שפירש הר"ר משולם ז"ל ומיחל בה"י מזוג מלשון סבאך מהול במים (ישעיה ו) אבל לחלל אינו יכול כיון שלא קבע לו מקום כדתניא בתוספתא דמסכת מעשר שני [פ"ג] מע"ש שבחפץ זה יהא מחולל על איסר זה ולא קבע לו מקום ר' שמעון אומר קרא שם וחכ"א עד שיאמר לנפונו או לדרומו ומייתי התם עובדא דרשב"ג ורבי יהודה ורבי יוסי שנכנסו אצל בעל הבית אחד בציד והיה מחלל בענין זה ואמרו לו לא ואכול מעותיך השכרת מעות אינבת נפשות ואפילו רבי שמעון דאמר קרא שם י"ל דמיירי כגון שאמר בתוכו דחשיב כקביעות מקום דהוי כעין פלוגתייהו דפליגי במסכת תרומות (פ"ג משנה ה) ומייתי לה בפרק בכל מערבין (עירובין דף ל:) האומר תרומת הכרי זה בתוכו רבי שמעון אומר קרא שם ומפרש התם דכי אמר בתוכו כאילו אמר באמצעיתו דקבע מקום ולא כמו שפרש"י ומיחל מחלל דאינו יכול לחלל כדפרישית ועוד אם היה שותהו בחילול בלא הפרשה היה שותה טבלים למפרע לעיל וכן משמע הלשון דקאמר שאני עתיד להפרישם אלמא כולהו צריך סופו להפרישם ולישנא למימר דשאני עתיד להפרישם לא קאי אלא אתרומה דאי הוה חיילא בלא הפרשה אם כן היתה מדמעת ואוסרת הכל אם כן מעשר ראשון נמי [ג] (דכתיב) ביה תרומת מעשר ולישנא למימר דאתרומה ומעשר ראשון קאי ולא אמעשר שני דמאיזה טעם הוה לן למימר הכי הא לא קתני אלא חדא זימנא שאני עתיד להפרישם ואי קאי אתרי קאי אכולהו ועוד בתוספתא ג) קתני עשרה הבאים אחריהם תשעה הבאים אחריהם אחריהם משמע אחריהן מן החבית ומיהו הכיא ראיה דתוספתא ודמסכת תרומות יש לדחות דכיון דמזכיר סכום התרומה והמעשר חשיב קרייתא שם טפי ולא בענין קביעות מקום ולישנא נמי למען דאמר במסכת תרומות פ' שלישי (מ"ה) [הלומר] תרומת הכרי ממנו עליו קרא שם ועוד תנן במסכת מעשר שני פרק רביעי (משנה ז) הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי

יוסי אומר דיו ומיהו שאר הקושיות קשו לפרש"י ועוד דהך משנה גופה בעיא קביעות מקום מדקתני סיפא בלפונו או בדרומו:

עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני.

לאו דווקא שהרי כיון שכבר נטל מן הק' שני לוגין לתרומה אינו עולה י' שלימים למעשר ראשון ותשעה למעשר שני מן הנותרים ואין לומר דחיישינן שמא הכותי תרם תרומה גדולה ולהכי אין למעט בשביל התרומה ממעשר ראשון וממעשר שני ולריך לתקן עדיין אותם שני לוגין דשמא כבר הורמה התרומה ומצאנו שהם זקוקים למעשר והמעשרות נמי לריך לחזור ולתקן דילמא הוה ליה מרבה במעשרות אין לומר כן דאם תיקן הכותי תיקן כראוי ואם לא תיקן לא תיקן כלל כדפי' לעיל:

דברי ר' מאיר.

מחלה יורשים ומחלה לקוחות דמסקקא ליה אי כלקוחות אי כיורשים אלמא מספקא ליה אי אית ברירה אי לא ויש לחלק בין הכא שמתנה ומבחר דבריו להיות להאחין שחלקו שאינן מתנין ומבחרין כלום ובהא מיתרצא דרבא מוקי התם ר' מאיר ור' יהודה כרב אסי ובפ' כל הגט (גיטין דף כה:) קאמר רבא דתרוייהו אית להו ברירה וכן יש לתרץ דשמואל דאמר בפ' בתרא דביצה (דף לז:) דאפילו בדרבנן לית להו ברירה גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות ובפרק מי שאחזו (גיטין דף עה:) אתקין שמואל בגיטא דשביב מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי וכו' ולכי מיית הוי גיטא אלמא דאפילו בדאורייתא אית ליה ברירה דכי האי גוונא דייקינן בר"פ כל הגט (שם דף כה:) ופרש"י שם הטעם דחשיב ליה ברירה משום דאין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט שבידו לקיימו כשהוא מתנה עליהם וכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע דהתם לאו משום ברירה הוי גט אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאיליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט ע"כ ולא דפריך בפ' בכל מערבין (עירובין דף לז:) אלא מעתה היו לפניו שני רמונים של טבל ואמר אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה [ואם לאו יהא זה תרומה על זה] הכי נמי דלא הוי תרומה דמשמע שפשוט לו דהויא תרומה למאן דאית ליה ברירה קאמר אי נמי אפילו למאן דלית ליה ברירה קאמר כיון דמתנה בין ירדו בין לא ירדו חשיב טפי והשתא לפי החילוק שחילקנו בין היכא שמבחר דבריו להיכא דלא קאמר מידי ניחא נמי דשמואל דבההיא דחבית ובהמה לא קאמר מידי וא"ת א"כ מאי פריך במרובה (ב"ק דף סט:) דר' יוחנן אדר' יוחנן דאית ליה ברירה בההיא דכל המתלקט ובההיא דהאחין שחלקו לית ליה ברירה ליעבי דיש חילוק בין היכא שמבחר דבריו בההיא דכל המתלקט וחוזר בו הגמרא מתוך קושיא זו יש לומר משום דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט כדקתני במשנה ונימא ליה נמי למימר לא תיפוך ועוד כי הוה משני נמי הכי אכתי הוה קשה ליה מההיא דכל הגט (גיטין דף כה.) דלייקינן התם דרבי יוחנן דאית ליה ברירה דאמר לא תיפוך ועוד כי הוה משני נמי מי מבחר דבריו ומתנה לאיזה שארצה גרש בו ומיהו כי עביד התם גרישותא בתרי מילי דר' יוחנן הוה מצי למימר אי אימתר אי אימתר משום דלא מבחר דבריו אלא בלאו הכי עביד גריכותא שפיר ועוד יש לתרץ ההיא דשמואל בענין אחר דבגיטין הדבר עומד להתברר שהרי אם יחיה אי יומות אבל הכא דאין בידו מן הכים דשמא יגוזל ואי יגיע אותו כך לעולם ומה שהולרכנו לחלק אליבא דשמואל בספרק מי שאחזו (גיטין דף עה:) אית ליה ברירה היינו לפרש"י דפי' דבכי האי גוונא נמי שייך ברירה ולא דמי לשאר תנאי דעלמא אבל אי אמרינן דכל דבר שהוא כעין תנאי לא שייך ביה ברירה כי ההיא דשמואל דמי שאחזו (שם) לא קשה מידי והא דלייק בפרק כל הגט (שם דף כה:) מההיא דמה היא באותן הימים וכו' ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה היינו משום דמוקמינן לה בפרק מי שאחזו (שם דף עג.) באומר מעת שאני בעולה כלומר שעה אחת קודם למיתתו אם ימות ואם כן בשעה שיש לו לגט לחול לא מוכחא מילתא אם חייל אם לא אלא שלאחר מיתה אמרינן הודבר הדבר למפרע שזו היתה שעה אחת קודם למיתתו ומיהו קשה מההיא דאם בא חכם למזרח שהוא דרך תנאי וקרי ליה ברירה ויש לחלק לפי שמניח שני עירובין ואין נראה ועוד קשה הא דאמר בפרק כל הגט (שם דף כה:) הריני בועלך על מנת שירצה אבא שהוא דרך תנאי וקרינן ליה ברירה אלא פרש"י עיקר לחף על גב דדרך תנאי הוא כיון דתולה אותו בדבר שאינו בידו קרינן ליה ברירה:

בפרק בעת כותים. [ו]אע"פ שנזרו על פת כותים כשעלו מן הגולה כמו שמפורש בפרקי דרבי אליעזר [פל"מ] שהיו אז מקבלין לבוני הבית מ"מ על יין לא גזרו. מ"ר. מבין הבותים. אבל מעם האדר הוא ודאי מפרש תרומה גדולה דלאמרינן בסוטה [מח, ב] [ו]לא אמרינן נמי (מעש) [בעשר] אחרי שימתין למועלה שבת אלא יכול להפרש למחר בשבת כדתנן בפרק בתרא דדמאי (מ"מ) המזמנין את חבירו שיאכל אלו ואינו מאמינו על המעשרות אומר מעכר שבת מה שאני עתיד להפרש למחר כו', אבל הכא מיירי מה שאני עתיד להפרש למועלה שבת מדקתני סיפא אי אתה מודה שמא יבקע הגוד כו' ואי בשבת מה לי לחוש והלא יפרש בשעת שמייה. מ"ר. ומה שמחדדו כותים על התרומות ומעשרות היינו משום דלית להו לאפי עור לא תתן מכשול. וא"ת הא איכא לאו דלא תגזול. י"ל דהוי ממון שאין לו תובענין, ועוד כל זמן שלא הופרש אינו רשאי ליתנו לא לכהן ולא ללוי. [ו]ה"ר אליעזר פי' דדרשי עשר תעשר ולא מוכר, תבואת זרעך ולא נוקח, כדדרשינן בהשוכר את הפועל [ב"מ פח, ב] עשר תעשר ותאכל [ולא מוכר]. ע"כ מעמוד קודם

[עשרה מעשר ראשון]. וא"ת כיון שהופרש כבר שני לוגין אם כן אין העשרה של מעשר שלימין. וי"ל דיעשה מדות קטנות. אי נמי כי שני לוגין אינו אלא בספק כי שמא הפרש הכותי תרומה למאכלו ולריך להפרש ממנה אלו עשרה שלימין, והוו הני לוגין ספק טולן תרומה ספק מעשר מעורב בהן ומתנן לכהן, מיהו זה המיתון אין נראה לה"ר אליעזר [ברכות מז, ב] דבמאי דכתיב בתוריית אחר שהיה אם הפרש הכותי ואין צריך לבוא אם כן הפרש הכל ואין לומר כלו לא הפרש לחזור ולהפרש הכל, אלא ודאי עשרה קטנים קתמר, ועוד הקשה הא רבי שמעון אית ליה בפרק העומר במנחות [סו, ב] דכותים גרי תרומה הן ואית ליה במסכת תרומות ומייתי לה בפרק שני דקידושין [מא, ב] דנכרי (ליתא) בתרומה דנפשיה, אם כן מה מועיל מה שהפרש. על כן נראה תירוץ ראשון, והא דקטן כותים דלפרישו זה לליתיה בתרומה דנפשיה אפילו טבל גמור נמי אינה למימר משום רבי מאיר נקטינהו דאית ליה התם גרי אמת הן, אבל זו קושיא אתרינהו] אין ב"ל, דכותים שאני [מ]מאי דתנן הכותי והנכרי ומיחל. מוציא מעשר שני לחולין על מעות שיש לו בבית, דמה שיש לו פנאי לתקן יתקן דהא בתמיהה בעלמא קאי (ב"ק סט:) דואיל ויכול לתקנו בתמיהה בעלמא ואומר הרי הוא מחולל אמעות שיש לי בתוך הבית לא תתיו לו חכמים לשתותו ולסמוך על הברירה, אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר הבאת כשיפרישם אמרינן הוכרר הדבר שזו היא התרומה וחז לא שתה אלא חולין (חולין יד:). ושותה מיד. ולאחר זמן יפרש התרומה והמעשר ואמרינן הוכרר הדבר שזהו תרומה (ערובין לו:) דאמאר שקרא שם יצא לו מידי טבל וכשהוא מוציא יין לשתייתו הוא הנברר לחולין ולכשיהיו לו כלים ויוציא מן הגוד לתרומה הוא הנברר אברירא לתרומה ויש ברירה (גיטין בה:).

תוס' ישנים

[ב"מ סט, ב]. ועל ההוא דהתם דאמר כבר בבלע קשיא לי מדאמרינן בריש אחיהו מקומן [זבחים מח, א] לחטאת בת דנקא וכן בכריתות פרק [דם] שחיטה [כב, ב] ומשמע דדוקא קאמר דאמרינן בחגיגה מעה כסף בפ"ק דחגיגה [ב, א]. וי"ל דאלוה מן המובחר בבלע אבל לבל הפחות יש לן להביא בת דנקא. ועוד קשה לרבינו דאמרינן בפרק בתרא דכריתות [כז, א] מפני מה לא נתנה תורה שיעור למתורמי בפרה, [שמא החולו] עולאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים, ואילו בפרק שני דכריתות [י, ב] קאמר על חטאת יולדת שהיא ממחוסרי כפרה שהוא בבלע. וי"ל דודאי יש לו להביא [בבלע, מיהו] אם אלא בחטאת מדנקא מיהא שפיר דמי. וא"ת מדאמרן בפרק בתרא דמנחות [קז, ב] כבש יפיה הוא ועכפיו בבלע, אלמא כבש עם הגפרים בבלע. י"ל לעולם אם סתם כבש בבלע אין בו נפרים בין אין בו נפרים. מ"ר. ונישקול ד' זוזי ונישדר במיא. ויש פפרים דגרסי לנהרא. ונלאה דעל ידי שחיקה קאמר ד[ב]פפרים פרק כל שעה [כד, א] [מוכח] דאין לרבה בין לרב יוסף בשאר נהרות בעו שחיקה אי יעיל ליה המלח בעייה, ואמרינן נמי (בעמין ובנהר) [במעלה ומזיר] גבי פפרים מעות למזיותו ומת יולין הגאה ליה המלח, וגם בזמן הזה כשאנו מחלנין כרם רבעי צריך לשמוח הפרוטות והאגילה לנהר. מ"ר. ה"ג דתניא הלוקח יין בו'. ובריתא היא כי משנה לא מסיים בה דברי ר' מאיר וכו'. מבין הבותים. וקודם שגזר ר' מאיר על יינן כפירש"י. וא"ת מ"מ לר' יוסי ור' שמעון דהכא קבלי דגירי אריות הן בנמנתות פרק העומר [סו, ב], ואין שותין מיינן. י"ל בטהרה יינו על כך. אי נמי אע"פ [שגזרו על יינם דנכריים] (ב)לא גזרו על יינן (דנכריים) [דכותים] לפי שלא להוטין לנסך אחר ע"ז כדאסכתן גבי בעות כותים נידות מערקפן וגם בעות נכרים שאחר גזירות היו ומיחל. מוציא מעשר שני לחולין על מעות שיש לו בבית, דמה שיש לו פנאי לתקן יתקן דהא בתמיהה בעלמא קאי (ב"ק סט:) דואיל ויכול לתקנו בתמיהה בעלמא ואומר הרי הוא מחולל אמעות שיש לי בתוך הבית לא תתיו לו חכמים לשתותו ולסמוך על הברירה, אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר הבאת כשיפרישם אמרינן הוכרר הדבר שזו היא התרומה וחז לא שתה אלא חולין (חולין יד:). ושותה מיד. ולאחר זמן יפרש התרומה והמעשר ואמרינן הוכרר הדבר שזהו תרומה (ערובין לו:) דאמאר שקרא שם יצא לו מידי טבל וכשהוא מוציא יין לשתייתו הוא הנברר לחולין ולכשיהיו לו כלים ויוציא מן הגוד לתרומה הוא הנברר אברירא לתרומה ויש ברירה (גיטין בה:).

תוס' ישנים (המשך)

[ב"מ סט, ב]. ועל ההוא דהתם דאמר כבר בבלע קשיא לי מדאמרינן בריש אחיהו מקומן [זבחים מח, א] לחטאת בת דנקא וכן בכריתות פרק [דם] שחיטה [כב, ב] ומשמע דדוקא קאמר דאמרינן בחגיגה מעה כסף בפ"ק דחגיגה [ב, א]. וי"ל דאלוה מן המובחר בבלע אבל לבל הפחות יש לן להביא בת דנקא. ועוד קשה לרבינו דאמרינן בפרק בתרא דכריתות [כז, ב] מפני מה לא נתנה תורה שיעור למתורמי בפרה, [שמא החולו] עולאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים, ואילו בפרק שני דכריתות [י, ב] קאמר על חטאת יולדת שהיא ממחוסרי כפרה שהוא בבלע. ויש לומר דדוקא בבלע אבל בבלע אם אינו יכול לבא לידו אם אינו יכול לבא לידו אם אינו יכול לבא לידו